

ПЕРЕСЕЛЕННЯ В ПРИЧОРНОМОР’Я

EINWANDERUNG IN DAS SCHWARZMEERGEBIET

Початок організованому поселенню німців на території України поклало прибуття у 1767 р. до Чернігівської губернії 173 сімей селян і ремісників, спочатку призначених для Поволжя. Засновані у Біловезькому степу 6 німецьких колоній отримали назву «біловезьких».

Наслідуючи приклад угорських магнатів, деякі землевласники в Малоросії і Причорномор’ї (П. Румянцев-Задунайський, О. Прозоровський, Г. Потьомкін) для розвитку землеробства і ремесел запросили до своїх маєтків німців. Це, однак, значного поширення не набуло. На колишні землі запорозьких козаків, що поповнили царську скарбницю, у якості казенних поселян було залучено понад 2 тис. данцигських меннонітів і лютеран (1787–1788). Їх наwerbував у Данцигу і околицях асесор Траппе за дорученням князя Потьомкіна. Меннонітам відвели землю в урочищі і на о. Хортиця, лютеранам – поблизу Єлисаветграда (Старий Данциг) і Катеринослава (Йозефсталь і Фішердорф).

Наполеонівські війни важким тягарем лягли на населення Вюртемберга, Бадена, Ельзасу, Гессен-Дармштадта, Пфальца, Пруссії і сусідніх держав. Результатом стали еміграційні настрої і пошук більш сприятливих умов для життя. Зрівняння у правах підданих молодого Вюртемберзького королівства і особливо церковна реформа викликали невдоволення серед пієтистів і бажання жити під більш толерантним управлінням. Багата на землю Таврія в Причорномор’ї і свобода віросповідання вабили незадоволених своєю долею.

При прийомі переселенців у Північне Причорномор’я у XIX ст. були враховані помилки і труднощі колонізації Поволжя. Олександр I затвердив нові правила для поселення іноземців (1804). Їх набір здійснювався в обмеженій кількості дипломатичними представництвами Росії за кордоном. Колоністи мали володіти навичками землеробства або ремесла і мати певну суму грошей. Їх відправляли партиями, переважно на кораблях, Дунаєм до Галаца або сухопутним шляхом через Європу в Одесу і Катеринослав, а звідти до місць поселення.

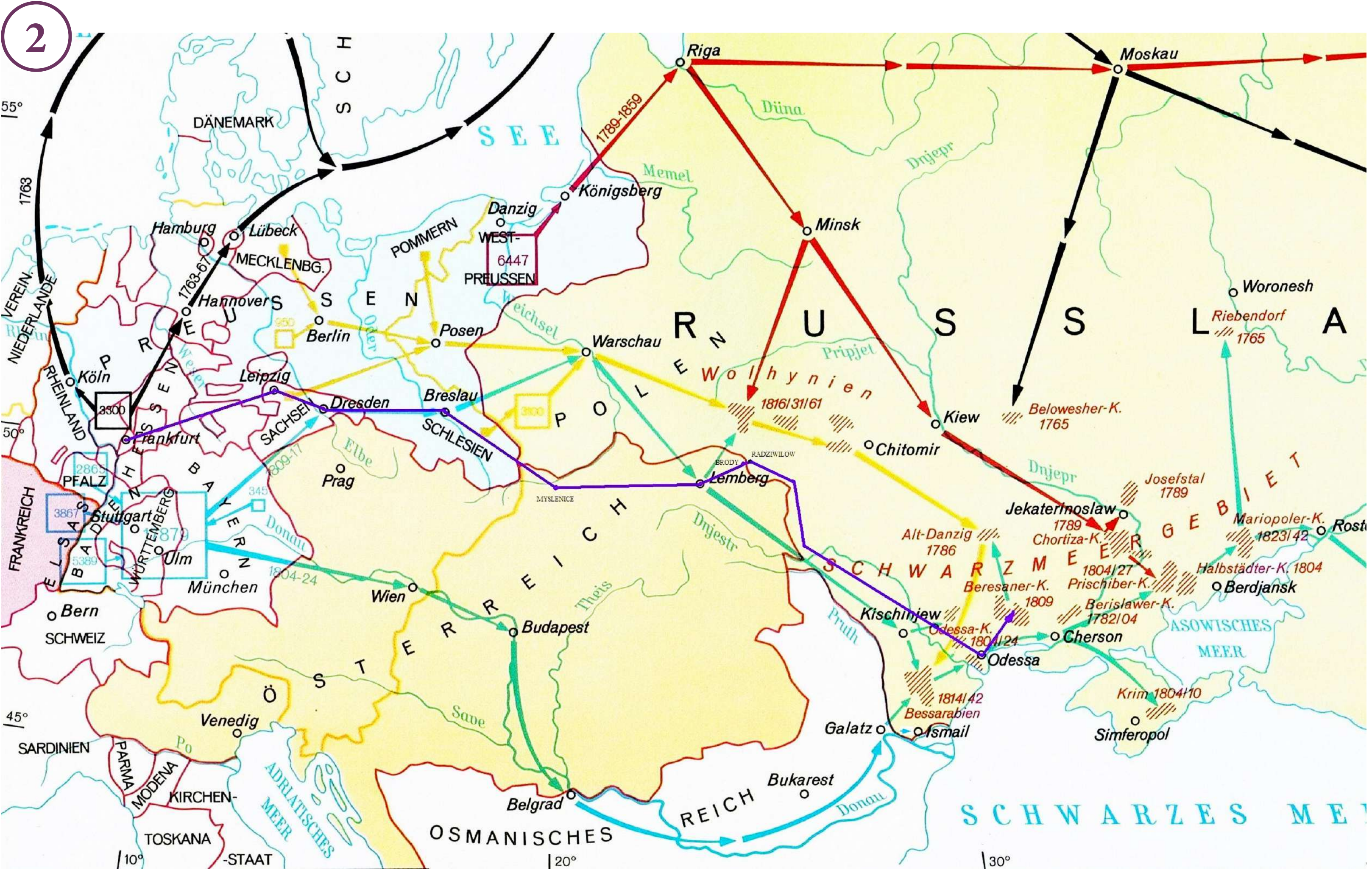
Для поселення компактних груп уряд виділяв казенні землі і викупував у поміщиків неосвоєні, забезпечував фінансування, будівництво та заведення господарства. Необхідні для цього кошти колоністи мали повернути скарбниці. Свобода віросповідання, наділ землі в 60 десятин, довільне звільнення від військової повинності, відстрочення сплати податків і боргів на 10 років були основними пільгами для нових жителів краю. Починаючи з нуля, вони жили в перші роки у важких умовах, що нерідко призводило до хвороб і смерті.

У результаті декількох переселенських хвиль на південь на початку XIX ст. були утворені компактні землеробські поселення в Херсонській губернії: під Одесою, Миколаєвом, Бериславом та Григоріополем; у Таврійській і Катеринославській губерніях: на р. Молочній, у Криму, в районі Маріуполя і Бердянська. До середини століття у цих губерніях налічувалося 170 материнських колоній з населенням більше 85 тис. чол. Через революційні події в Європі подальший прийом колоністів був заборонений (1848).

1. Матіас Руберт Місце: Во Катеринослав Восток: 1. амер. Катеринослав 2. рази 3. матушчина				30	18	19	17	13	Середній
2. Кристиан Руберт Місце: Во Катеринослав Восток: 1. Катеринослав 2. Катеринослав 3. Катеринослав				30	32	29	7	7	Умисний
3. Фрідріх Руберт Місце: Во Катеринослав Восток: 1. Катеринослав 2. Катеринослав				30	32	29	7	7	Умисний
4. Кристиан Руберт Місце: Во Катеринослав Восток: 1. Катеринослав 2. Катеринослав				30	32	29	7	7	Умисний
5. Руберт Руберт Місце: Во Катеринослав Восток: 1. Катеринослав 2. Катеринослав				30	32	29	7	7	Умисний

1. Місто Ульм на початку XIX ст. було пунктом відправки німецьких колоністів у Північне Причорномор'я Дунаєм на річкових суднах – «кульмських коробах». Вид міста з «ульмської коробкою» на Дунаї. 1810. Центральний музей дунайських швабів, Ульм

2. Маршрути переселення німецьких колоністів у Росію в XVIII-XIX ст. Auswanderungsrouten von deutschen Kolonisten nach Russland im 18.-19. Jh.

3. Подорожній паспорт вюртемберзького колоніста для переселення в Росію з відмітками різних установ шляхом прямування (на звороті). Baknang, 1840. Державний архів Одеської області
Reisepass eines nach Russland ausgewanderten württembergischen Kolonisten mit Stempeln verschiedener Behörden des Reisewegs (auf der Rückseite). Baknang, 1840. Staatliches Gebietsarchiv Odessa

4. Список німецьких колоністів 8-го транспорту, які прибули в карантин Дубоссари. 1803. Державний архів Одеської області
Verzeichnis der Kolonisten des 8. Transports, die in der Quarantäne Dubossary ankamen. 1803. Staatliches Gebietsarchiv Odessa

5. У таких землянках жили перші колоністи в Причорномор’ї. Ще на початку XX ст. їх можна було знайти в колоніях
In solchen Erdhütte wohnten die ersten Kolonisten im Schwarzmeergebiet. Man konnte sie in Kolonien noch Anfang des 20. Jh. vorfinden

6. План земель під Одесою, призначених для поселення німецьких колоністів. 1803. РДІА
Lageplan der für die Ansiedlung deutscher Kolonisten bei Odessa bestimmten Ländereien. 1803. RGIA

Дем Beispiel ungarischer Magnaten folgend, haben einige Landbesitzer in Klein-Russland und dem Schwarzmeergebiet (P. Rumjanzew-Sadunajskij, A. Prosorowskij, G. Potemkin) für die Entwicklung von Ackerbau und Gewerbe Deutsche auf ihre Landgüter eingeladen. Das hat jedoch keine Verbreitung gefunden. Auf ehemend Ländereien der Saporoger Kosaken, die in Eigentum der Krone überführt waren, wurden als Staatsbauern mehr als 2 Tausend Danziger Mennoniten und Lutheraner angesiedelt (1787-1788). Sie wurden in Danzig und Umgebung von Assessor Trappe im Auftrag des Fürsten Potemkin angeworben. Mennoniten wurde Land auf der Insel Chortitzta und in der Nähe, Lutheranern in der Nähe von Jelisawetgrad (Alt-Danzig) und Jekaterinoslaw (Josefstal und Fischerdorf) zugewiesen.

Die Napoleonischen Kriege waren für die Bevölkerung von Württemberg, Baden, Elsass, Hessen-Darmstadt, Pfalz, Preußen und ihrer Nachbarstaaten eine schwere Last. Als Folge kamen Auswanderungsstimmungen und das Suchen nach günstigeren Lebensbedingungen auf. Die Rechtsangleichung der Untertanen des jungen Königreichs Württemberg und insbesondere die Kirchenreform riefen bei Pietisten Unzufriedenheit und den Wunsch, unter toleranterer Obrigkeit zu leben, hervor. Das an Land reiche Taurien und die Glaubensfreiheit zogen die mit ihrem Schicksal Unzufriedenen an.

Bei der Aufnahme von Einwanderern im nördlichen Schwarzmeergebiet im 19. Jahrhundert wurden Fehler und Schwierigkeit der Kolonisation des Wolgagebiets berücksichtigt. Alexander I. setzte neue Regeln für die Ansiedlung von Ausländern in Kraft (1804). Ihre Aufnahme wurde von diplomatischen Vertretungen Russlands im Ausland durchgeführt. Die Kolonisten mussten über Erfahrungen im Ackerbau oder Handwerk und einen bestimmten Geldbetrag verfügen. Sie wurden partienweise, vor allem per Schiff die Donau abwärts bis Galatz oder auf dem Landweg durch Europa bis Odessa und Jekaterinoslaw und von dort zu den Ansiedlungsorten geleitet.

Für die Ansiedlung kompakter Gruppen stellte die Regierung Staatsländereien zur Verfügung und kaufte Gutsbesitzern von ihnen nicht erschlossenes Land ab, stellte die Finanzierung, den Bau und die Einrichtung der Wirtschaft sicher. Mittel, die für die Einrichtung der Kolonisten erforderlich waren, mussten von diesen an die Krone zurückgezahlt werden. Glaubensfreiheit, Zuteilung von je 60 Desjatinen Land, lebenslange Befreiung vom Militärdienst, 10 abgaben- und steuerfreie Jahre waren die wichtigsten Privilegien für die neuen Einwohner der Region. Bei Null beginnend, lebten sie in den ersten Jahren unter schwierigen Bedingungen, was nicht selten Krankheiten und den Tod zur Folge hatte.

Als Ergebnis mehrerer Einwanderungswellen nach dem Süden Anfang des 19. Jahrhunderts, konnten im Gouvernement Cherson kompakte Ackerbaukolonien gegründet werden: in der Nähe von Odessa, Nikolajew, Berislaw und Grigoriopol; in den Gouvernements Taurien und Jekaterinoslaw: am Fluss Molotschnaja, auf der Krim, in der Umgebung von Mariupol und Berdjansk. Gegen Mitte des Jahrhunderts zählte man in diesen Gouvernements bereits 170 Mutterkolonien mit einer Bevölkerung von über 85 Tausend Personen. Wegen der revolutionären Ereignisse in Europa (1848) wurde die weitere Aufnahme von Kolonisten untersagt.

